

Авторське право деяких суб'єктів, які беруть участь в діяльності організації ЗМІ

Тараненко Сергій Михайлович,

кандидат юридичних наук, доцент

Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

Іваненко Наталія Валеріївна,

магістрант Черкаського національного університету

імені Богдана Хмельницького

Відомо, що у сфері діяльності організацій ЗМІ постійно задіяні такі суб'єкти авторського права як, автори репортажу кореспонденції, інтерв'ю, статті, рецензії, перекладу, рекламного матеріалу, малюнка, фотографії, а також інші творчі особи. Принагідно зазначити, що результатами їхньої діяльності є нові об'єкти, а саме: газети, журнали, телепередачі тощо. Доцільно зазначити, що ці об'єкти різні за змістом і складаються, насамперед, з окремих творів, які різняться між собою за (жанром, тематикою і стилем). Тому беручи до уваги це під час у підготовки до випуску таких складених творів залучаються особи різного творчого профілю. В той же час деякі з них в процесі своєї діяльності можуть набувати статусу суб'єкта авторського права.

Так будучи суб'єктом авторського права, у особи виникає певний, визначений законодавством, обсяг як майнових так і особистих немайнових прав на створений нею об'єкт.

Утім у ст.7 Закону України «Про авторське право і суміжні права», зазначено, що суб'єктами авторського права є автори творів, їх спадкоємці та особи, яким автори чи їх спадкоємці передали свої авторські майнові права [1]. Де, відповідно до п.1 ст. 1 Закону України «Про авторське права і суміжні права» автором є фізична особа, яка своєю творчою працею створила твір [1].

Водночас Закон України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» [2] та Закон України «Про інформаційні агентства» [3] серед суб'єктів інформаційних відносин виділяє окремо журналіста й автора. Не буде перебільшеним і те, що авторами в масмедіа є професійні журналісти, автори, що співпрацюють з редакціями ЗМІ, фотографи, оператори, режисери та інші особи.

Загальноприйнятою є точка зору про те, що термін «журналіст» застосовується до працівника організації ЗМІ, коли мова йде про використання ним документів та збір інформації [4].

Коли ж мова ідеться про статтю чи творче осмислення зібраного матеріалу, то журналіст стає суб'єктом авторського права (автором), і на результати його праці поширюється чинність норм Закону України «Про авторське право і суміжні права» [1].

Яскравим прикладом є також і те, що журналістом редакції друкованого засобу масової інформації відповідно до п.1 ст.25 Закону України «Про засоби масової інформації» є творчий працівник, який професійно збирає, одержує, створює і займається підготовкою інформації для друкованого засобу масової інформації та діє на підставі трудових чи інших договірних відносин з його редакцією або займається такою діяльністю за її уповноваженням, що підтверджується редакційним посвідченням чи іншим документом, виданим йому редакцією цього друкованого засобу масової інформації [2].

Слід відзначити, що журналісти (автори) ЗМІ є первинним суб'єктами авторського права, без результатів творчої діяльності яких, не можна говорити про авторські права організацій ЗМІ та інших суб'єктів їх діяльності [4].

До речі відповідно до ст.25 Закону України «Про інформацію» журналіст має право:

1. Під час виконання професійних обов'язків здійснювати письмові, аудіо- та відеозаписи із застосуванням необхідних технічних засобів, за винятком випадків, передбачених законом.

2. Безперешкодно відвідувати приміщення суб'єктів владних повноважень, відкриті заходи, які ними проводяться, та бути особисто прийнятим у розумні строки їх посадовими і службовими особами, крім випадків, визначених законодавством.

3. Не розкривати джерело інформації або інформацію, яка дозволяє встановити джерела інформації, крім випадків, коли його зобов'язано до цього рішенням суду на основі закону.

4. Після пред'явлення документа, що засвідчує його професійну належність, працівник засобу масової інформації має право збирати інформацію в районах стихійного лиха, катастроф, у місцях аварій, масових безпорядків, воєнних дій, крім випадків, передбачених законом.

5. Поширювати підготовлені ним матеріали (фонограми, відеозаписи, письмові тексти тощо) за власним підписом (авторством) або під умовним ім'ям (псевдонімом).

6. Відмовитися від авторства (підпису) на матеріал, якщо його зміст після редакційної правки (редагування) суперечить його переконанням.

7. Права та обов'язки журналіста, працівника засобу масової інформації, визначені цим Законом, поширюються на зарубіжних журналістів, працівників зарубіжних засобів масової інформації, які працюють в Україні [5].

Наприклад, у Німеччині журналісти мають право вимагати від державних органів та установ певну інформацію, яку не відкривають пересічним громадянам. Держава має право відмовити у наданні відомостей лише у випадку, коли це стосується незавершених судових рішень або особи людини викраденої злочинцями. У разі, якщо чиновник не надав інформацію, журналіст може звернутися до суду. Журналісти німецьких видань мають право працювати під прикриттям – не оголошувати свого фаху, якщо є підстави вважати, що інакше їм не здобути необхідної інформації.

Також у Німеччині є таке поняття, як «право на саморегуляцію». Самими суб'єктами ЗМІ створений орган саморегуляції – Рада з питань преси Його рішення не мають юридичної сили, але серед більшості медіавидань існує консенсус прислуховуватися до них. 98% видань погодилися публікувати скарги, що надходили на їх адресу. Видання намагаються не доводити конфлікти до суду і охоче публікують позиції обрешених. Адже це вигідніше, ніж розміщувати офіційне спростування. Коли журналісти виявляють власні помилки самотужки, то вони публікують виправлення, адже чесність сприяє довірі аудиторії [6].

Варто також звернути увагу і на те, що таємниця авторства охороняється на рівні прав журналіста та права автора твору. Він має право не зазначати своє авторство на інформацію, за аналогією із правом автора на анонімне представлення твору та його право на псевдонім.

У свою чергу творчий працівник телерадіоорганізації має право користуватися псевдонімом, застерігати від розголошення таємниці псевдоніму. У п.1 ст. 59 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» визначено обов'язком телерадіоорганізації «зберігати у таємниці, на підставі документального підтвердження, відомості про особу, яка передала інформацію або інші матеріали за умови нерозголошення її імені»[7].

Крім того право на недоторканність твору закріплено відповідно у ст.439 ЦК України [8]. Це право на недоторканність твору є одним із особистих немайнових прав автора. Де автор має право протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню або іншій зміні твору чи будь-якому іншому посяганню на твір, що може зашкодити честі та репутації

автора, а також супроводженню твору без його згоди ілюстраціями, передмовами, післямовами, коментарями тощо. Не є порушенням права на недоторканість твору використання частини твору при цитуванні та в інших прямо дозволених законом випадках. Також не порушує право на недоторканість твору створення пародій на твір, опублікування критичних чи інших відгуків на твір тощо. Таким чином особисті немайнові права автора (в т. ч. право на недоторканість твору) охороняються безстроково. Окрім того для забезпечення недоторканності твору після смерті автора законом передбачено, що недоторканність твору охороняється особою, також яка уповноважена на це автором. А у випадку відсутності такого уповноваженого недоторканність цього твору охороняється спадкоємцями автора, а також іншими зацікавленими особами.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 р. У редакції від 26.04.2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>
2. Закон України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» від 16 листопада 1992 р. Редакція від 15.06.2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2782-12>
3. Закон України «Про інформаційні агентства» від 28 лютого 1995 р. № 74/95 Редакція від 21.05.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/74/95-%D0%B2%D1%80>
4. Зайцева-Калаур І.В. Організація засобів масової інформації як суб'єкти авторського права : дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 / Зайцева Калаур Інна В'ячеславівна. – Київ, 2013. – 222 с.
5. Закон України «Про інформацію» від 02.10.1992 р. в редакції Закону від 01.01.2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
6. Медійне законодавство Німеччини: 7 пунктів, що сприяють роботі ЗМІ від 04.05.2013р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://imi.org.ua/articles/mediyne-zakonodavstvo-nimechchini-7-punktiv-scho-spriyayut-roboti-zmi>.
7. Закон України «Про телебачення і радіомовлення» від 21 грудня 1993 р. № 3759-ХІІ У редакції від 11.02.2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3759-12/page4>